

آشنایی با گروه روان‌شناسی و فعالیت‌های آن

محمود اوحدی
کارشناس مسئول گروه روان‌شناسی
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف
کتاب درسی

در هر گروه درسی، شورای برنامه‌ریزی با توجه به وظایف یاد شده در حقیقت به‌عنوان بازوی علمی گروه درسی، کار هدایت و نظارت بر برنامه‌های درسی را عهده‌دار است و کار به‌صورت گروهی انجام می‌پذیرد. از هر گروه درسی دست‌کم دو نفر دبیر روان‌شناسی، که به تدریس روان‌شناسی اشتغال دارند، و نیز دو نفر استاد دانشگاه، که آن‌ها نیز به تدریس و پژوهش در زمینه‌ی مسائل روان‌شناسی مشغول‌اند، در شورا عضویت دارند. این شورا در حالت عادی دست‌کم ماهی یک‌بار و در صورت نیاز با تصویب شورا جلسات بیش‌تری برگزار می‌کند. لازم به‌گفتن است که مصوبات شورا با رأی اکثریت (نصف به‌علاوه‌ی یک) به تصویب می‌رسد که البته پس از تأیید مدیریت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی، رسمیت خواهد یافت.

در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ گروه روان‌شناسی قصد دارد براساس خط‌مشی‌های دفتر نسبت به بررسی حاصل کار ارزش‌یابی پایانی از کتاب روان‌شناسی سال سوم متوسطه در جهت اصلاح و تغییر کتاب مذکور اقدام کند. برای آن‌که خوانندگان گرامی در جریان کار ارزش‌یابی پایانی قرار بگیرند، ذکر مواردی چند صورت دارد.

کتاب روان‌شناسی سال سوم متوسطه

آموزشی و خط‌مشی‌های دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی و تلاش در جهت اجرایی کردن آن‌ها در برنامه‌ریزی‌های شورا؛

- بررسی و بهره‌برداری از نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در ارتباط با نیازهای آموزشی دانش‌آموزان و ارائه‌ی پیشنهاد به دفتر جهت اقدام لازم؛

- تولید و تدوین راهنمای برنامه‌ی درسی در هر درس براساس چهارچوب مصوب؛

- همکاری با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی در فرایند ارزش‌یابی تکوینی و ارزش‌یابی پایانی برنامه‌های درسی؛

- اصلاح و تکمیل برنامه‌های درسی پس از مرحله‌ی ارزش‌یابی تکوینی؛

- بررسی صلاحیت مؤلفان پیشنهادی در هر گروه درسی جهت تألیف کتاب درسی و سایر مواد آموزشی؛

- بررسی و پیشنهاد محتوای آموزشی دوره‌های آموزشی معلمان جهت اشاعه‌ی برنامه‌ی درسی؛

- بررسی نتایج ارزش‌یابی پایانی انجام‌شده از برنامه‌ها و کتاب‌های درسی و ارائه‌ی پیشنهاد به دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی جهت اقدامات لازم؛

- انجام دادن سایر امور محول مرتبط با وظایف شورا.

کلیدواژه‌ها: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی، شورای برنامه‌ریزی، آیین‌نامه‌ی شورای برنامه‌ریزی، شورای برنامه‌ریزی گروه روان‌شناسی، راهنمای برنامه‌ی درسی، ارزش‌یابی تکوینی، ارزش‌یابی پایانی.

گروه روان‌شناسی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب درسی همانند سایر گروه‌های درسی، فرایند برنامه‌ریزی، نظارت و تأیید برنامه‌های درسی را به‌عهده دارد. جهت تحقق این امر، در هر گروه درسی شورای برنامه‌ریزی براساس آیین‌نامه‌ی شورای برنامه‌ریزی مصوب شورای مدیریت دفتر تشکیل می‌شود.

براساس ماده‌ی ۱ آیین‌نامه‌ی شورای برنامه‌ریزی در هر گروه درسی، باید یک شورا متشکل از استادان دانشگاه، صاحب‌نظران، معلمان و کارشناسان هر موضوع درسی تشکیل شود تا کار هدایت، برنامه‌ریزی، نظارت، تصویب و تأیید برنامه‌های درسی و مواد آموزشی در هر گروه با همکاری گروه روان‌شناسی به سامان برسانند.

شورای برنامه‌ریزی گروه روان‌شناسی براساس آیین‌نامه‌ی مذکور تشکیل شده است و اعضای آن عبارت‌اند از:

۱. کارشناس مسئول گروه روان‌شناسی (آقای محمود اوحدی)
  ۲. متخصصان موضوعی (آقایان دکتر محمدنقی فراهانی، عزت‌الله فولادی)
  ۳. متخصص تعلیم و تربیت اسلامی (آقای سید محمد روحانی)
  ۴. متخصص برنامه‌ریزی درسی (آقای یحیی فراوی)
  ۵. دو نفر دبیر باتجربه و صاحب‌نظر (خانم‌ها مهدیه امیددی و سوسن نیکو)
  ۶. نماینده‌ی گروه‌های آموزشی (آقای علیرضا غلامی)
- این شورا براساس ماده‌ی ۷ آیین‌نامه‌ی مذکور وظایف زیر را عهده‌دار است.
- آگاهی از اهداف، سیاست‌ها و راهبردهای مصوب سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی

بر اساس ماده‌ی ۱ آیین‌نامه‌ی شورای برنامه‌ریزی در هر گروه درسی، باید یک شورا متشکل از استادان دانشگاه، صاحب‌نظران، معلمان و کارشناسان هر موضوع درسی تشکیل شود تا کار هدایت، برنامه‌ریزی، نظارت، تصویب و تأیید برنامه‌های درسی و مواد آموزشی در هر گروه با همکاری گروه روان‌شناسی به سامان برسانند

عنوان راهنمای برنامه‌ی درسی روان‌شناسی سلامت به تصویب رسید.

بر اساس راهنمای برنامه‌ی درسی مصوب دو کتاب به نام‌های کتاب کار روان‌شناسی سلامت کد ۲۱۴ و کتاب راهنمای معلم روان‌شناسی سلامت کد ۳۶۳/۱ تألیف شدند. این دو کتاب را در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ و ۸۸-۸۷ دبیران روان‌شناسی در دبیرستان‌های منتخب شهر تهران و شهرستان‌های تهران تدریس کردند.

هم‌زمان با تدریس درس روان‌شناسی سلامت در دبیرستان‌های شهر تهران و شهرستان‌های تهران، ارزش‌یابی تکوینی از برنامه نیز توسط پژوهش‌گران انجام پذیرفت. بر اساس ارزش‌یابی‌های انجام شده در سال ۱۳۸۸ تغییرات لازم در راهنمای برنامه‌ی درسی صورت گرفت و بر اساس این تغییرات، کتاب کار و کتاب راهنمای معلم روان‌شناسی سلامت نیز اصلاح شدند. در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ درس روان‌شناسی سلامت در دبیرستان‌های سراسر کشور توسط سرگروه‌های روان‌شناسی و به شرط آماده بودن امکانات و شرایط اجرا در هر استان، تدریس شد و قرار است در سال جاری نیز در دبیرستان‌های دیگر اجرا شود. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، در گروه روان‌شناسی، کار به‌صورت گروهی و با مشارکت شورای برنامه‌ریزی گروه پیش می‌رود. امید است دبیران محترم روان‌شناسی با ارسال نظریات ارزش‌مند خود به نشانی تهران، صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ یا خیابان کریم‌خان زند، اول ابرانشهر شمالی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، گروه روان‌شناسی یا به نشانی الکترونیکی psychology-dest talil @ talif. sch. IR ما را در انجام کار برنامه‌ریزی یاری کنند

در شماره‌ی بعد مجله، در زمینه‌ی کار برنامه‌ریزی در گروه روان‌شناسی مطالب بیش‌تر ارائه خواهد شد.

ارسال شود تا این گروه بتواند بر اساس ارزش‌یابی انجام شده، کار اصلاح و تغییر در برنامه‌ی درسی یاد شده را پی‌گیری کند. بدیهی است پس از دریافت گزارش مکتوب، کار اصلاح و تغییر در برنامه‌ی مذکور بر اساس تدوین راهنمای جدید برنامه‌ی درسی روان‌شناسی پی‌گیری می‌شود و بر اساس راهنمای جدید، کتاب جدید روان‌شناسی توسط مؤلفان تألیف خواهد شد.

گروه روان‌شناسی در سال ۱۳۸۴ بر اساس نیاز مخاطبان و نیز مطالعات انجام شده به این نتیجه رسید که دانش‌آموزان دبیرستان به آشنایی با مفاهیم و موضوعات مرتبط با بحث‌های روان‌شناسی نیازمندند؛ بنابراین، پیشنهاد ارائه‌ی یک درس انتخابی-پرورشی به نام **روان‌شناسی سلامت** برای دانش‌آموزان سال اول دبیرستان را در شورای برنامه‌ریزی روان‌شناسی مطرح کرد. این پیشنهاد جهت بررسی به مدیریت دفتر اعلام شد و مدیریت دفتر با آن موافقت کرد. پیشنهاد یاد شده در کمیته‌ی دروس انتخابی نیز مطرح شد و پس از موافقت در سال ۱۳۸۵ راهنمای برنامه‌ی درسی مذکور تدوین گردید. راهنمای یاد شده، در مراحل مختلف، اعتباربخشی شد و در نهایت، با

(رشته‌های ادبیات و علوم انسانی-علوم و معارف اسلامی) بر اساس راهنمای برنامه‌ی درسی تهیه شده در شورای برنامه‌ریزی در سال ۱۳۷۹ توسط آقایان دکتر محمدنقی فراهانی و دکتر رضا کرمی نوری و با همکاری آقای محمود اوحدی تألیف شد. این کتاب از سال تحصیلی ۸۱-۸۰ با ۴ فصل کلیات، رشد، فرایندهای شناختی، سلامت روانی و بیماری روانی در ۱۷۱ صفحه در دبیرستان‌های کشور تدریس شده است.

روال کار در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی بدین صورت است که هر کتاب جدیدالتألیف پس از ۳ سال تدریس باید مورد ارزش‌یابی پایانی قرار گیرد و در جریان این کار، نقاط قوت و ضعف برنامه مشخص شود. پس از تألیف کتاب روان‌شناسی و با گذشت سه سال از تدریس آن در دبیرستان‌ها، گروه روان‌شناسی، پیشنهاد ارزش‌یابی پایانی برنامه‌ی مذکور را به دفتر پیشنهاد کرد اما متأسفانه کار ارزش‌یابی پایانی برنامه‌ی مذکور تا سال ۱۳۸۷ به تعویق افتاد. در همان سال این کار توسط مؤسسه‌ی پژوهشی و نوآوری برنامه‌ی درسی و توسط آقای دکتر حسنی پی‌گیری شد. ارزش‌یابی از برنامه‌ی درس روان‌شناسی در قالب گزارش مکتوب قرار بود تا ابتدای سال ۱۳۸۹ به گروه روان‌شناسی

کلیدواژه‌ها: روان‌شناسی، برنامه‌ی درس روان‌شناسی، واحدهای یادگیری، روش‌های ارزش‌یابی.

برنامه‌ی درس روان‌شناسی سال سوم رشته‌های ادبیات و علوم انسانی، علوم و معارف اسلامی براساس راهنمای برنامه‌ی درسی تولید شده در شورای برنامه‌ریزی روان‌شناسی طی سال‌های ۷۵ تا ۷۷ تألیف شده است. اصولاً برای تولید هر برنامه‌ی درسی، روال کار در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی این است که ابتدا راهنمای برنامه‌ی درسی برای آن درس تولید می‌شود و سپس براساس آن، راهنمای برنامه‌ی درسی تولید خواهد شد. راهنمای برنامه‌ی درسی در حقیقت نقشه و راهنمای عمل است که در اختیار تولیدکنندگان برنامه‌ی درسی و مواد آموزشی قرار می‌گیرد تا براساس آن برنامه‌ی درسی را تولید کنند. این راهنما شامل اهداف کلی، اهداف جزئی، جدول مفاهیم اساسی و تعمیم‌ها، عناوین و سرفصل‌های درس، جدول دو بعدی هدف و محتوا برای واحدهای یادگیری، روش‌های ارزش‌یابی، اصول سازمان‌دهی و ارائه‌ی محتوای درسی است که در مرحله‌ی اول پس از تولید، در جلسات شورای برنامه‌ریزی مورد نقد و بازبینی قرار گرفته و پس از آن به منظور اعتباربخشی از راهنمای تولید شده، کار ارزش‌یابی از آن توسط متخصصان موضوعی، متخصصان برنامه‌ریزی درسی، گروه‌های آموزشی و دبیران روان‌شناسی انجام شده است. در نهایت، راهنمای برنامه‌ی درسی تأیید شد و ملاک عمل برای تولید برنامه‌ی درسی قرار می‌گیرد.

نسخه‌ی نهایی راهنمای برنامه‌ی درسی شامل مطالب زیر است:

۱. قسمت اول برنامه‌ی درسی روان‌شناسی در این شماره ارائه می‌شود.

- مقدمه
  - اهداف کلی درس روان‌شناسی سال سوم متوسطه
  - اهداف جزئی درس روان‌شناسی سال سوم متوسطه
  - جدول تعمیم‌های جزئی و ویژه
  - عناوین و سرفصل‌های درس روان‌شناسی سال سوم متوسطه
  - جدول دو بعدی هدف و محتوا برای واحدهای یادگیری
  - تصمیم‌گیری در مورد نگرش‌ها و ارزش‌ها
  - روش‌های یاددهی - یادگیری
  - روش‌های ارزش‌یابی
  - اصول سازمان‌دهی - ارائه‌ی محتوا
  - منابع و مآخذ
- اهداف کلی درس روان‌شناسی در سه حیطه‌ی دانش و اطلاعات، ارزش‌ها و نگرش‌ها و مهارتی مشخص شده است. این اهداف عبارت‌اند از:

الف - حیطه‌ی دانش و اطلاعات

۱. آشنایی با مقدمات علم روان‌شناسی
۲. شناخت مفهوم رشد، عوامل، ابعاد و مراحل آن
۳. آشنایی با رشد در دوران مختلف زندگی با تأکید بر دوره‌ی نوجوانی
۴. آگاهی از فرایندهای شناختی
۵. آشنایی با رفتار اجتماعی
۶. شناخت تعامل‌های فرد با خانواده و

هم‌سالان

۷. کسب دانش در مورد سلامتی و بیماری

روانی

۸. شناخت مفهوم بهداشت روانی و انواع

پیش‌گیری

۹. آشنایی با مفهوم مشاوره، روان‌درمانی و

انواع خدمات مشاوره‌ای و روان‌درمانی.

ب - حیطه‌ی ارزش‌ها و نگرش‌ها

۱. ایجاد نگرش مثبت به علم روان‌شناسی
۲. علاقه‌مندی به کاربرد روان‌شناسی در زندگی فردی و اجتماعی
۳. کنج‌کاوی برای یافتن علل روان‌شناختی رفتارهای خود و دیگران
۴. ایجاد نگرش مثبت نسبت به تغییرات دوره‌ی نوجوانی
۵. تقویت روحیه‌ی مراقبت از خود به منظور حفظ و گسترش سلامت روانی.

پ - حیطه‌ی مهارتی (ذهنی و عملی)

۱. کسب توانایی در به کارگیری بعضی از یافته‌های روان‌شناسی در زندگی روزمره
  ۲. کسب توانایی تجزیه و تحلیل رفتارهای خود و دیگران.
- پس از مشخص شدن اهداف کلی در سه حیطه‌ی مذکور، اهداف جزئی براساس اهداف کلی در سه حیطه مشخص شدند.

الف - حیطه‌ی دانش و اطلاعات

- ۱-۱. آشنایی با معارف بشری و علوم تجربی به عنوان شاخه‌ای از معارف بشری
- ۱-۲. آشنایی با روان‌شناسی به مثابه یک علم تجربی

برنامه‌ی درس روان‌شناسی (۱)

محمود اوحدی

کارشناس مسئول گروه روان‌شناسی

